

M.VEREN

Eva's zending

ZILVER

SERIE

EVA'S ZENDING

DOOR M. VEREN

MET TEKENINGEN VAN POL DOM

TWEEDE DRUK

G. F. CALLENBACH N.V. — UITGEVER — NIJKERK

Over haar boek heen keek Eva naar de klok en lachte stilletjes. 't Zou dadelijk halftien zijn en vader had nog niet gewaarschuwd, dat het hoog tijd werd, om naar binnen te gaan, wat hij anders om negen uur al deed. Dus bleef ze nog even lezen, 't verhaal was mooi en in de slaapkamer zou 't veel warmer zijn dan hier onder de gaanderij.

Maar nu kwam het toch! Vader liet de courant zakken en zei zacht: „Eva?”

„Ja, daddy.” 't Boek werd dichtgeslagen en Eva stond langzaam op. Mijnheer Van Reenen vouwde zijn courant ritselend ineen, bleef er mee in de hand zitten. Keek dan zijn dochtertje aan.

„Van middag is er een brief gekomen van grootmoeder.”

„O ja?” Eva probeerde 't heel gewoon te zeggen, maar haar stem beefde een beetje. „Schrijft oma nieuws?”

Mijnheer Van Reenen trok haar dichtër naar zich toe, streelde 't gladde, donkere haar.

„Je begrijpt het wel, Eva, we hebben er al dikwijls samen over gesproken, dat je over een poosje naar Holland gaat. Grootvader en grootmoeder vinden goed, dat je bij hen in huis komt.”

„Waarom stuurt u me eigenlijk weg, daddy? Ik blijft veel liever bij u en hier kan ik toch net zo goed schoolgaan.” Eva leunde haar hoofd tegen vaders schouder en deed haar best, niet te huilen. Ze vond het erg verdrietig, van Java weg te moeten en had aldoor gehoopt, dat er niets van zou komen.

„Over een paar maanden word ik overgeplaatst, verder 't binnenland in en dan zouden we toch niet bij elkaar kunnen blijven, want daar is misschien geen geschikte school voor je.”

„Waarom moet ik dan nog langer op school blijven?” hield Eva aan. „Ik wil niet eens zo erg knap worden, als ik ouder ben ga ik toch alleen voor u zorgen, net als moeder altijd deed en daarvoor hoef ik niet alles te weten, wat er in de boeken staat.”

„Neen, Eefje, je kunt niet halverwegen blijven steken, dat mag ook niet, ik heb moeder beloofd, dat je een goede, Hollandse opvoeding zou krijgen, zoals moeder zelf ook heeft gehad. We zijn altijd van plan geweest, je naar Europa te sturen, zodra je veertien jaar was en dat moet zo blijven.” Vaders stem klonk vast, maar zijn hand gleed teder over

Eva's gebogen hoofd. „In den brief, dien ik van middag kreeg, staat, dat je bij je grootouders je thuis zult hebben, tot ik, over vier jaar, zelf met verlof naar Holland ga.“

Eva kon maar niet in slaap komen. 't Eentonig gesuis van den ventilator, 't zoemen van een muskiet buiten 't gazen gordijn, deden haar soms even indommelen, maar dan was ze opeens weer klaar wakker, liet de gedachte haar niet los, dat ze, binnen een paar weken, niet meer hier zou zijn in haar eigen prettig huis, in de bekende, vertrouwde kamer, maar op de grote mailboot, die haar naar Europa zou brengen, naar Holland, ver van vader en — ver van moeders graf.

Dat was ze nu óók wel, want moeder lag begraven in Garoet, hoog in de bergen, waar ze was heengegaan, om beter te worden van koorts en zwakte. Maar waar ze, na een half jaar, was gestorven.

Eva k o n toch met vader het graf gaan bezoeken en dat zou zeker gebeurd zijn, binnenkort misschien al, maar als Eva nu naar Holland ging, naar Den Háág . . .

Met wijd-open ogen lag Eva te staren in den stillen, helderen Indischen nacht. Ze probeerde zich voor te stellen, hoe het daarginds zou zijn. Heel lang geleden was ze bij haar grootouders geweest, mèt moeder. Vader was toen niet meegegaan. Ze herinnerde zich, dat grootvader een grijze man was, die een beetje gebogen liep en niet veel sprak en grootmoeder een kleine vrouw, óók met grijs haar en met een harde stem.

Moeder had toen erg gehuild en grootmoeder had maar aldoor gepraat, tot ze eindelijk waren weggegaan, grootvader hen naar den trein bracht.

Dáár zou ze voortaan moeten wonen, voor heel, heel lang, zònder moeder, óók zonder vader, die op Java bleef, alleen met baboe en den huisjongen . . .

Eva kon den slaap toch niet langer weerstand bieden, haar ogen sloten zich en ze werd pas wakker, toen 't ochtend was en baboe zachtjes haar naam riep.

Toen men op school wist, dat Eva van Reenen binnenkort naar Holland zou gaan, bleek duidelijk, hoeveel onderwijze-

ressen en vriendinnen van haar hielden. Zelf sprak ze er niet dikwijls over, om vooral niet te tonen, hoe ze er tegen opzag, maar toen de meisjes uit haar klas allerlei souvenirs meebrachten en vroegen, of ze heus dikwijls schrijven zou, kostte het Eva moeite, zich goed te houden en niet telkens te gaan huilen.

Met een zelfbeheersing, die menig oudere niet zou hebben getoond, probeerde Eva voor haar vader te verbergen, dat het vertrek uit Indië haar zó zwaar toescheen, alleen baboe, die 't ruim veertienjarig meisje soms nog als een hulpbehoevend kind behandelde, wist, dat Eva maar niet kon wennen aan de gedachte, Indië en de mensen, die ze er liefhad, te moeten verlaten. Zelf vond baboe 't ook heel erg, ze hield véél van Eva, die ze als baby verzorgd en op haar armen in slaap gewiegd had.

„Zul je goed op vader passen, als ik weg ben? Je moet er op letten, dat vader niet vergeet te eten en 's middags altijd gaat rusten, hoor?”

„Ja,” knikte baboe, terwijl haar dunne, bruine vingers voor de zoveelste maal den inhoud van Eva's hutkoffer betastten. Ze was maar bang, iets te vergeten, wat op reis nodig kon zijn.

„Eva'tje gaat met mevrouw controleur mee, daar ben ik blij om, ze is lief en zacht en nog heel jong.”

Mijnheer Van Reenen had begrepen, dat Eva niet alleen die verre reis moest maken en daarom gewacht met passage nemen, tot de vrouw van één zijner vrienden óók naar Holland ging. Mevrouw Dupré was maar twee jaar op Java geweest, 't scheen, dat haar kindje niet tegen de warmte kon, dus had de dokter haar geraden, voor een poos naar Europa te gaan, tot baby sterker was. Graag wilde ze onderweg voor Eva zorgen, ze vond 't gezelschap van een landgenootje aan boord heel prettig. Op dit punt kon mijnheer Van Reenen gerust zijn en hij deed zijn uiterste best, Eva met haar heengaan te verzoenen, tot het scheen, of ze werkelijk niet meer zó erg tegen 't vertrek opzag.

De avond, vóór de boot ging, zat baboe naast Eva's ledikant gehurkt en streefde de zware, donkere vlechten van haar pleegkind. Voor 't laatst had ze ze zorgvuldig geborsteld, nog ééns zou ze Eva's haar opmaken, haar helpen met baden en kleden, maar dan zouden anderen het doen, moest ze

„Eva'tje" aan vreemden overlaten. Misschien ook deed niemand het, zou 't kind zich zelf moeten helpen met wassen en aankleden. Aan boord natuurlijk nog niet, dáár was altijd een vriendelijke stewardess, maar in Holland, bij „die oude mensen", in dat kille, donkere huis, kon 't best gebeuren.

Baboe had, jaren geleden, de reis naar Europa, naar Den Haag, met Eva en haar moeder meegemaakt, maar er geen prettige herinnering van behouden. 't Was er haast altijd koud geweest en de zon scheen er nooit als op Java, de mensen waren er stug en de huizen zo onvriendelijk dicht.

Moest Eva'tje daar nu wonen en dan voor zó'n langen tijd? Tot haar vader zelf ook naar Holland ging?

Baboe zat heel stil op haar matje en streelde haast onmerkbaar Eva's hoofd. Misschien dacht ze aan 't kleine, ronde bolletje, dat eens tegen haar schouder had gerust, aan 't mooie, blank-en-rose kindje, zo heel anders dan Indische zuigelingen, dat mevrouw haar had leren dragen en verzorgen zoals Hollandse verpleegsters deden en waarvan zij zeker niet minder hield dan de moeder zelf.

Want mevrouw had ook nog mijnheer, haar mooi huis en een heleboel vrienden, maar baboe had niemand dan Eva'tje alleen.

En die ging nu zó ver van haar vandaan.

Opeens werd baboe gestoord in haar gedachten, ze hoorde snikken, die telkens luider en heviger werden. Eva kon zich niet langer inhouden.

„Ik wil niet weggaan, ik wil hier blijven, bij vader en bij jou, bij jullie allemaal! In Holland zal ik ziek worden, daar ga ik misschien wel gauw dood! Waarom stuurt vader me toch weg....?"

Arme baboe, die haar eigen tranen langs de bruine wangen voelde druppelen, wist niet, wat ze moest zeggen, om Eva een beetje te troosten. Ze sloeg haar magere armen om het kind heen, wiegde de bevende gestalte zachtjes voor- en achterover, zoals zij 't, lang geleden, een schreiende zuigeling had gedaan en toen kwamen er afgebroken woorden. Baboe vertelde, op haast kinderlijke manier, van Eva's moeder, haar lieve nonja, die, helemaal alleen, zo'n verre reis moest maken, waarvan ze niet meer zou terugkeren, maar die nooit bang was geweest, omdat de Heer Jezus met haar

meeging. 't Stond in den Bijbel, mevrouw had er baboe in leren lezen, maar Eva'tje begreep alles natuurlijk veel beter dan een onwetende Javaanse vrouw.

Eva's snikken werd minder, onwillekeurig vouwden haar handen zich tot een gebed, ze liet toe, dat baboe haar weer op 't kussen legde en beloofde, haar best te zullen doen, gauw in te slapen.

Een poosje later bewees haar rustiger ademhaling, dat de slaap zich over haar had ontfermd en zij, voor een tijd ten minste, niets meer wist van verdriet en scheiding.

De zeereis gaf afleiding en mevrouw Dupré toonde zich in elk opzicht een prettige gezellin. Als haar eigen kindje sliep of een der hofmeesteressen voor hem zorgde, hield zij zich met Eva bezig en won spoedig haar vertrouwen. Ze had Eva's moeder goed gekend, was samen met haar in de bergen geweest, vertelde soms van dien tijd en deed haar best, Eva de toekomst wat minder donker te doen inzien.

„Grootmoeder houdt toch niet van me,“ hield het kind vol,

„ik begrijp niet, waarom ze mij in huis neemt.“

„Natuurlijk houdt ze van je, maar 't was indertijd een grote teleurstelling voor haar, dat je ouders naar Indië gingen, omdat je vader daar een beter betrekking kreeg. Je grootouders hadden twee kinderen jong verloren en alleen je moeder overgehouden. Ze kwamen 't gemis nooit helemaal te boven. Vooral je grootmoeder zag niet in, waarvoor de scheiding nodig was, maar daarom hield ze niet minder van je moeder en van jou evengoed, hoor!

Geloof me, Eva, als je eenmaal een beetje gewend bent in Den Haag, zul je er heel gelukkig zijn en willen je grootouders je niet meer afstaan.“

„Ik hóór toch bij vader.“ Eva zei 't zacht, maar heel beslist en mevrouw Dupré bedacht opeens, dat de bejaarde mensen nog wel eens heel wat met hun kleindochtertje konden te stellen krijgen. Eva was misschien niet zó meegaande, als haar zacht gezichtje deed vermoeden en als grootmoeder daartegen inging, zouden botsingen niet uitblijven.

Men had een voorspoedigen overtocht. Eva hechtte zich aan de jonge controleursvrouw en aan 't aardige, tere kindje, dat een bepaalde voorkeur voor haar aan den dag legde. Ongemerkt begon ze veel dingen zelf te doen, die ze anders aan baboe overliet, werd ijveriger en zelfstandiger. „In Holland hebben mensen als wij niet veel bediening,“ lachte mevrouw Dupré dan, „we moeten maar vast beginnen, zelf de handen uit de mouwen te steken.“

Soms wenste Eva, dat de reis tweemaal zo lang zou duren. Mevrouw Dupré was nog iemand van „thuis“, met haar mocht ze praten over Java, over vader en zelfs over baboe, die altijd zo goed en trouw voor haar zorgde.

Er waren verscheidene kinderen aan boord, met wie ze prettig spelen kon, maar 't liefst nog zat ze in een lagen dekstoel te luisteren naar wat de oudere mensen vertelden van Indië en van Holland. Dan scheen alles, wat over Indië gezegd werd, mooi en plezierig, maar zodra 't over Holland ging, zag Eva natte straten en een effen-grijze lucht voor zich en eens vroeg ze heel zacht aan een groter meisje, of in Den Haag de zon nóóit scheen. Dat gaf toen een algemeen gelach en mevrouw Dupré verzekerde haar, dat de Hollandse lente

en zomer heerlijk waren en Den Haag een prachtige stad was met veel bos en mooie parken er omheen.

„Waarom gaat u er dan niet wonen?“ wilde Eva dadelijk weten, maar mevrouw Dupré legde uit, dat ze naar haar eigen ouders ging en die woonden in Amsterdam. „Dus moet ik daar óók heen.“

„Vindt u 't niet enig, naar uw vader en moeder te gaan?“ Eva vroeg het fluisterend, niemand anders hoefde het te horen.

„Ja,“ antwoordde mevrouw Dupré, „dat natuurlijk wel, maar mijn man bleef alleen op Java achter, met de bedienden en dat vond ik allesbehalve prettig. Als het niet om Boy geweest was, zou ik zeker niet zijn weggegaan.“

„Boy wordt misschien weer gauw sterker en dan kunt u terug, maar ik moet minstens vier jaar in Holland blijven, vóórdat vader óók komt. Vier jaar is erg lang.“

Ongemerkt gaf mevrouw Dupré Eva's arm een bemoedigend drukje, dan bleven ze zwijgend naast elkaar zitten en staarden naar den met sterren bedekten hemel, naar de schuimgekroonde golven, die tegen de kiel van 't schip uitéénspatten. De stille zoele avond op zee gaf Eva een gevoel, of Indië nog dicht bij was en ook haar moeder scheen niet zó ver weg, al lag ze op 't stille kerkhof tussen de bergen van Garoet.

Mevrouw Vermeer liep bedrijvig heen en weer in de keurige huiskamer, waar eigenlijk niets meer te doen of te beredderen viel. De koffietafel stond klaar, Eva's slaapkamertje was helemaal in orde. 't Wachten was nog alleen op Eva-zelf, mijnheer Vermeer had een taxi genomen, om haar van 't station te halen en binnen een half uur zou ze er zeker zijn. Eigenlijk wist mevrouw niet goed, of ze 't prettig vond, dat Eva kwam. Natuurlijk wilde ze voor haar kleindochter zorgen, 't zou haar aan niets ontbreken, maar ze kende 't kind nauwelijks. 't Was ook al zó lang geleden, dat Eva met haar moeder in Den Haag logeerde, een tenger, verlegen meisje, met zwart haar en grote schuwe ogen, maar anders niet Indisch. Ze scheen toen niet op haar gemak bij de grootouders, bleef onbewegelijk op 't puntje van een stoel vlak bij haar moeder zitten en gaf nauwelijks antwoord, als haar iets werd gevraagd.

Nu was ze ouder geworden, zou zich beter weten te gedragen en nu was er geen moeder meer, achter wie ze zich kon verschuilen.

Met moeite hield mevrouw Vermeer haar tranen in, als ze dááaraan dacht.

Eva's moeder, haar dochter, die ze, na dat verlot, nooit meer had gezien, die, zes maanden geleden, was gestorven en nu begraven lag, ver weg, op dat vreemde kerkhof.

Waarom waren ze ooit naar Java gegaan? Waarom niet in Holland gebleven? Misschien zouden ze dan nog allemaal bij elkaar zijn, of, als God haar dochter had weggenomen, konden ze het graf bezoeken, was Eva niet van haar grootouders vervreemd. Mevrouw Vermeer hield niet van Indische kinderen, ze waren meestal wild en brutaal, verwend en ongehoorzaam.

Die baboe had Eva natuurlijk in alles haar zin gegeven en zo het meisje totaal bedorven. Dat deden alle baboe's!

Zuchtend keek mevrouw naar de onberispelijk-gedekte koffietafel, met al de goede dingen, die er op stonden: zou Eva manieren hebben en zou ze houden van Hollands eten? Misschien lustte 't kind alleen rijst en al den poespas, dien men er in Indië bij eet! Maartje kookte best, maar van een rijsttafel zou ze niet veel terechtbrengen. Die scherp-gekruiden dingen waren nooit gezond voor kinderen! En hoe zou 't verder gaan? Als ze nu eens spijt kreeg, Eva in huis te hebben genomen? Aan niemand zou ze dat kunnen laten merken!

Maar dááaraan wilde de bejaarde vrouw niet denken, de kleindochter moest toch een béétje lijken op haar moeder, op Mary, die zo vroeg heenging. . . .

En opeens voelde grootmoeder, dat het er eigenlijk niet veel op aankwam, hoe Eva was, ze zou toch het kind van haar dochter liefhebben en goed voor haar zijn, als Eva 't haar maar niet onmogelijk maakte.

Auto-getoeter klonk op den hoek van de stille straat, mevrouw Vermeer kreeg een hartklopping van schrik. Nu ging het toch heus gebeuren, nu kwam het kleinkind uit Indië. De taxi hield al stil voor de deur, een mager, donker meisje stapte uit.

Eva was aan 't eind van haar reis.

't Afscheid van mevrouw Dupré had tranen gekost, onwillekeurig klemde 't meisje zich vast aan de oudere vriendin, als aan de laatste toevlucht, die haar nog uit Indië overbleef. Maar in den trein had ze een boel te zien, alles leek nieuw en vreemd, ze kon zich niet herinneren, dit zelfde reisje vroeger al eens te hebben gemaakt en toch had ze toen ook een paar keer in den trein van Amsterdam naar Den Haag gezeten. 't Ging haast te gauw naar Eva's zin, de trein had veel te veel vaart, het duurde nu nog maar heel kort, dan zou ze bij haar grootouders zijn, bij grootmoeder, die zulke scherpe ogen had achter haar brilleglazen en zo'n harde stem!

De conducteur hielp haar uitstappen en nauwelijks stond ze op het perron, of een lange, grijze heer, die een beetje gebogen liep, kwam haastig naar haar toe; „Eva'tje, kind, ken je grootvader nog?“ Eva keek in een vriendelijk gezicht, dat haar opeens bekend voorkwam en stak haar tenger handje uit. „Ik moet u veel groeten van vader doen,“ zei ze aarzelend. Grootvader boog zich naar haar over, gaf haar een zoen op 't voorhoofd.

„Ik hoop, dat je gelukkig bij ons zult zijn, liefje.“

Dan gaf hij Eva's koffertje aan een witkiel en langzaam daalden ze de brede, stenen trap af. 't Was geen volle trein geweest en ze waren de laatsten, die door de contrôle gingen. Even later zaten ze in de auto.

Grootvader vroeg, hoe 't met vader ging en of Eva een goede reis had gehad. Ze praatten onderweg niet druk, maar Eva wist, dat ze zeker veel van grootvader zou houden, hij sprak zo vriendelijk over vader, wilde weten, wie voor hem zorgde, nu „de grote dochter“ weg was en wanneer hij overgeplaatst werd. „Je moet maar lange brieven schrijven, dan zal 't net zijn, of je bij elkaar bent en elkander alles kunt vertellen.“

Eva durfde geen antwoord geven, haar keel voelde dik en haar tong droog, dus knikte ze alleen en probeerde even te lachen, maar erg van harte ging het niet.

„Nu moet je maar eens zien, of je Hollandse boterhammen lust, kind.“ Mevrouw Vermeer reikte Eva de broodschaal, keek toe, hoe ze de dunne sneedjes smeerde en in heel smalle reepjes sneed. Haar manieren waren niet kwaad, maar ze was zo stil en gesloten, had nauwelijks geantwoord

op grootmoeders vele, dringende vragen en haar kus heel flauwtjes teruggegeven. Over „moeder” scheen ze niet te willen spreken, zei alleen, dat ze met vader, na de begrafenis, nog niet op 't kerkhof was geweest. „Daddy had geen tijd gehad, Garoet lag ver weg.”

De bejaarde vrouw keek vreemd bij dat on-Hollandse „Daddy”, maar maakte geen aanmerking, óók niet, toen Eva haar boterham in telkens kleiner stukjes verdeelde, die met zichtbare moeite naar binnen gingen.

„Gezellig is ze niet,” klaagde grootmoeder, toen Eva, na de koffie, naar boven was gegaan, om 't nodigste uit haar koffers te pakken en dan wat te rusten.

„'t Kind moet wennen,” antwoordde grootvader toegeeflijk, „we zijn haast vreemden voor haar.”

Mevrouw Vermeer haalde de schouders op. „Ze lijkt niets op Mary, over haar moeder wil ze niet eens praten. Dat is toch onnatuurlijk.”

„Misschien niet.” Grootvader dacht aan het kleine meisje, dat zo eenzaam en verdwaald op het perron had gestaan, zo gelukkig keek, toen hij naar haar toekwam, haar náám

noemde. Eva was misschien wat gesloten, maar zeker niet ongevoelig. „We moeten haar tijd laten, op den duur zal ze wel vertrouwelijker worden, als ze merkt, hoeveel we van haar houden.”

„Ja, misschien.” Grootmoeder zei 't net, of ze er niet veel van verwachtte.

Nauwelijks was Eva op haar kamertje en had de sleutels van haar koffers te voorschijn gehaald, of een bedaarde, wat sloffende voetstap beklom de brede traptreden en hield stil voor de kamerdeur. Even een klopje, toen kwam Maartje binnen, de al bejaarde dienstbode, die, met hulp van een dagelijkse werkster, 't huishouden van mevrouw Vermeer keurig in orde hield.

Bij haar aankomst had ze Eva alleen een hand gegeven, haar onderzoekend aangekeken. Nu straalde haar breed, blozend gezicht onder de ouderwets-geplooides muts van hartelijkheid.

„Kan ik je soms een handje helpen, jongejuffrouw?” vroeg ze eenvoudig, „je ben misschien niet gewend, die dingen alléén te doen. Als je me de kleren aangeeft, leg ik ze op stapeltjes in dit kastje, soort bij soort, dan kun je alles makkelijk vinden.”

„Als je wilt, ja, dan gráág.” Eva had een seconde gearzeld, of ze Maartjes hulp zou aannemen, maar ze zag een beetje tegen de uitpakkerij op en vond het toch ook wel prettig, een praatje te maken met Maartje, die moeder óók geholpen en verzorgd had, toen ze nog thuis was, over wie moeder zó grappig vertellen kon, omdat ze altijd met grootmoeder kibbelde en haar toch zó trouw diende.

„'t Ziet er allemaal keurig uit,” prees de bejaarde meid, die 't ondergoed een beetje dun en „flodderig” vond, „maar je zult hier misschien dikker kleren nodig hebben. Wie heeft het voor je gekocht en ingepakt?”

„Baboe. Die deed alles voor me, tenminste, toen moeder. . . .” Opeens kon Eva niet verder, de herinnering aan baboe, als aan iets, dat bij „thuis” hoorde, had de maat doen overlopen. 't Was, of ze haar weer gehurkt zag bij haar koffers, schikkend en gladstrijkend. 't Laatste, wat ze voor „Eva'tje” doen kon. De tranen lieten zich niet terugdringen, met de handen voor 't gezicht, snikte Eva luid en onophoudelijk,

zoals ze 't gedaan had dien avond, in haar witte bedje, vóór ze naar Holland ging. Nu waren 't niet baboe's dunne, bruine vingers, die haar streelden en troostten, maar Maartjes ruwe, rode hand. En ze deed het een beetje onbeholpen, onzeker, hoe haar toenadering zou worden opgenomen. Eva duwde haar zacht terug, veegde haar ogen af met 't eerste, dat haar in handen kwam: een ragfijne, zijden onderjurk. Maartje schrok ervan. „Niet doen, jongejuffrouw, anders komen er misschien vlekken aan.“ Haastig viste ze een zakdoekje uit den koffer, streek de jurk weer uit de kreukels. „Zo'n keurig ding,“ bestrafte ze vriendelijk.

„Je moet „Eva“ zeggen,“ klonk het achter den zakdoek, „dat „jongejuffrouw“ vind ik zo naar.“

„Ja, goed, Eva dan. Wat zijn we al mooi opgeschoten, de koffers zijn bijna leeg. Ik zal ze op 't portaal zetten en straks met Jans naar den zolder brengen. Ga nou een poosje liggen, ik laat de gordijnen zakken, dan slaap je misschien in. En vanmiddag“ — Maartje liet haar stem dalen — „vanmiddag bak ik flensjes, een schaal vol. Je oma zei van een pudding, maar ik bak panneboeken.“

„Pudding is toch even goed,“ streefde Eva tegen, ze had helemaal geen zin om te eten, voelde zich alleen moe en verdrietig.

„Zeker,“ Maartje lachte slim, „die krijg je morgen, vandaag worden het flensjes, en weet je, waarom? Toen ik vanmorgen de auto hoorde, beefden mijn handen zó, dat ik vier eieren brak. Die moeten toch gebruikt worden, anders komt mevrouw er achter. Verbeeld je, ouwe Maart, die de eieren op het aanrecht kapot laat vallen!“

De bejaarde vrouw knikte veelbetekenend, er kwamen rimpeltjes in haar blozend gezicht en ze keek Eva ondeugend aan.

„O, Máártjel!“ Eva lachte witjes, 't rechte plezier had ze niet in de grap, maar gehoorzaam liet ze zich instoppen, kneep stijf de ogen dicht, of ze zó wilde gaan slapen. Dan zou Maartje wel weggaan en haar alleen laten.

Mevrouw Vermeer kon niet beweren, dat Eva geen manieren had of haar gedrag reden tot klagen gaf. Ze leek in niets op het wilde, verwende Indische kind van haar verbeelding, dat

niet paste in een ordelijk, Hollands gezin, maar wel vond grootmoeder haar stil en weinig vertrouwelijk, nooit eens opgewekt of spraakzaam. Heel in 't begin had ze 't soms over „Daddy“, maar toen bracht mevrouw Vermeer haar onder 't oog, dat ze geen baby was, die nog praten moest leren, de meisjes op school zouden haar straks uitlachen, als ze niet gewoon „vader“ zei of „papa“. Eva klemde de lippen op elkaar en antwoordde niet. „Koppig“ noemde grootmoeder dat. Ze zag ook, dat, boven aan den brief, dien Eva net naar Indië had geschreven, stond: „Daddy mine“. „Moet je niet zetten, kind, je ben een Hollands meisje, schrijf gewoon: „Lieve vader“.“ Eva gehoorzaamde niet, verscheurde 't velletje papier wel, maar begon aan geen ander. Ze besloot, straks op haar kamertje, een anderen brief te schrijven, want wat kon 't grootmoeder schelen, hoe ze haar eigen vader noemde?

Doch toen ze 's avonds naar boven ging en goeden nacht had gewenst, zei grootmoeder, die haar plan scheen te hebben geraden: „Dadelijk naar bed gaan, Eva, over een kwartier kom ik kijken of je er in ligt.“ Met een stug knikje ging

ze de kamer uit en meende, dat niemand zag, hoe ze de kleine vuisten balde.

„O, grootmoeder!” woedde het in haar.

Verdriet en boosheid hielden haar wakker, een half uur later sliep ze nog niet, hoorde, dat de deur van haar kamertje zacht werd geopend, 't was grootvader, die halfluid haar naam riep: „Slaap je, Eŷa?”

Dadelijk ging ze rechtop zitten, stak haar hand uit: „Gróót-vader!”

„Ik kom even naar je kijken, niet om te zien, of je wel naar bed bent gegaan, maar 'k wou met je praten, eventjes maar.” De bejaarde man ging op den stoel naast het ledikant zitten, streelde behoedzaam Eŷa's hand.

„'t Is eigenlijk veel te laat voor kleine meisjes, om nog wakker te zijn.” 't Klonk vriendelijk en ernstig, Eŷa kon grootvaders gezicht niet duidelijk zien, voelde alleen zijn voorzichtige liefkozing. Stijf hield ze zijn andere hand vast.

„Heb je gebéden, Eefje?”

„Ja, grootvader.”

„Ook vergeving gevraagd voor je onvriendelijke gedachten?”

„Maar waarom mag ik niet. . . .?”

„Je bent zo heel jong, kind, en begrijpt een massa dingen nog niet. Je moet gelóven, dat grootmoeder evenveel van je houdt als ik, maar 't een beetje anders tóónt. Je moeder was haar enige dochter en die heeft ze voor altijd moeten missen, al zo vroég, over dat verlies is ze nooit heengekomen.”

„Maar waarom dan. . . .?” Eŷa kon de vraag niet inhouden, doch grootvader gaf er geen antwoord op.

„Zodra grootmoeder je wat zegt, zet je al je stekeltjes overeind, heb je je tegenspraak al klaar. Dat doet haar verdriet en je moeder zou er óók bedroefd om zijn, als ze je op zulke ogenblikken kon horen. Vraag God om een zachtmoedig, volgzaam hart, ook als de dingen eens niet gaan, zoals je graag zou willen.”

„'k Wou, dat u me maar naar een kostschool stuurde,” — Eŷa zei 't half hardop, alsof ze een gedachte uitsprak, die niet hoefde gehoord te worden — „dan hadden grootmoeder en u geen last van me.”

Grootvader scheen te schrikken, hij boog zich dichter naar Eŷa toe, om haar gezichtje beter te kunnen zien. „Zou je dat

heus willen? Ons weer alléén laten? En ik was zó blij, dat je kwam! Ik hoopte, dat het een beetje zou zijn, of we je moeder terughadden, dat je ons haar gemis zóu vergoeden...." Grootvaders stem beefde, Eva voelde een traan op haar hand vallen.

„Huult u? Neen, dat moet u niet doen, grootvader. Ik wil niet eens weg, zeker niet naar vreemde mensen! Als grootmoeder dan maar van me houdt en niet boos is, als ik „daddy“ zeg tegen vader, want dat heeft moeder me toch leren zeggen.“ „Ik zal 't voor je in orde maken, kindje.“

Grootvader kuste Eva op 't voorhoofd en ze gaf hem een zoen op de wang. Hoe 't kwam, wist ze niet, maar ze vond, dat hij ineens op moeder leek, die kon ook vriendelijk troosten en had net zo'n zachte, overredende stem.

„Geen wonder,“ soesde Eva, toen ze weer alleen was, „want moeder was grootvaders dochter, zoals ik het ben van daddy. „Dag, lieve daddy,“ wou ze nog hardop zeggen, maar toen was ze al ingeslapen.

Op school wende Eva gauw, een Indisch meisje was in Den Haag geen uitzondering, er zaten er zelfs twee bij haar in de klas, een tweeling, van wie de ouders verlof hadden en in de gang of vlak bij school kwam Eva er nog meer tegen. Onder elkaar praatten ze soms Maleis, wat de andere meisjes erg vreemd en moeilijk vonden, er soms ook wel om lachten en niet konden begrijpen, dat kinderen van Hollandse ouders maar die in Indië waren geboren, het even vlot spraken als hun eigen taal, dikwijls nog vlugger.

Echte vriendinnetjes kreeg Eva toch niet, omdat ze de meisjes, die háár op visite vroegen, niet terug kon vragen, want die drukte kon grootmoeder onmogelijk hebben. Men bleef wel vriendelijk tegen haar, maar liet het nieuwelingetje een beetje aan haar lot over. Toch deed ze haar best, in de brieven aan haar vader niet te laten merken, hoe verdrietig ze soms was en hoe ze verlangde, weer bij hem te zijn. Ze schreef over school, over de lessen, waar ze 't meest van hield, over grootvader, die toch „zó'n schat“ was en over Maartje, die moeder goed gekend en op haar gepast had, toen ze nog een klein meisje was. Van grootmoeder deed ze alleen „veel groeten“ en, als mijnheer Van Reenen dat dan las, keek hij wel eens bezorgd, hij kende zijn dochtertje en

wist, hoe gevoelig ze was voor een goed, zacht woord, maar ook, hoe ze zich verzette tegen hardheid en onrechtvaardigheid. Grootmoeder zou zeker niet onrechtvaardig zijn, maar misschien wel streng en veeleisend. . . .

Als Eva's vader zich héél ongerust maakte, kon hij maar op één manier troost vinden: door zichzelf en Eva in 't gebed aan God over te geven, want hij wist, dat ze beiden veilig waren in Zijn hoede en Hij ze eens weer bij elkaar zou brengen, indien 't Zijn wil was.

De eerste zomer, dien Eva in Holland doorbracht, gaf tamelijk wat warmte, scheen dus net geschikt voor een meisje, dat nog maar kort geleden uit Indië was gekomen, maar toch voelde ze zich soms niet prettig en had dikwijls last van hoofdpijn.

Grootvader maakte zich ongerust, dat ze te veel thuiszat en meer van de buitenlucht moest genieten, hij nam haar nu en dan mee, als hij ging wandelen, maar grootmoeder besliste kort en goed, dat het kwam door Eva's lange, dikke vlechten. Zo'n klein hoofd kon onmogelijk die zware vracht dragen. 't Zou 't beste zijn, als Eva's haar werd afgeknipt. De meeste meisjes droegen het tegenwoordig kort.

„Ik vind kort haar erg lelijk,“ viel Eva knorrig uit, „veel liever houd ik mijn vlechten.“

„Om elken dag hoofdpijn te hebben?“ Grootmoeder vroeg het allesbehalve vriendelijk. „In elk geval ga ik Zaterdagmiddag met je naar den kapper, dat lange, zwarte haar staat je heus zo mooi niet, je hoeft er niet ijdel op te zijn.“

„U hebt het recht niet. . . .“ begon Eva driftig. Maar op 't zelfde ogenblik kwam grootvader binnen en keek haast verschrikt van zijn vrouw naar zijn kleindochter.

„De barometer voorspelt toch geen storm?“ probeerde hij schertsend te zeggen.

Eva drukte de lippen stijf op elkaar, om geen brutaal antwoord te geven; zonder grootvader aan te kijken, ging ze de kamer uit.

„Wat dat kind toch voor een humeur heeft!“ klaagde grootmoeder hoofdschuddend, „om de geringste aanmerking stuift ze op.“

Grootvader ging zitten, vouwde de courant open, maar las

niet. „Waarover ging het eigenlijk?“ vroeg hij, ongewoon ernstig.

„Ik stelde voor, haar haren een beetje te laten kortwieken, omdat ze haar met de warmte toch moesten hinderen en toen stooft ze toch op! 't Was meer dan erg.“

„Eva heeft 't zelfde haar, dat haar moeder had, maar veel donkerder. Ze vertelde me een poos geleden, dat haar vader zo veel hield van die lange vlechten. Kunnen we ze eigenlijk wel laten afknippen, zonder dat hij 't goedvindt?“

„'t Duurt nog ruim drie jaar, eer hij terugkomt, dan zijn ze al lang weer aangegroeid. In elk geval moet ik nu doen, wat goed voor 't kind is, haar vader heeft haar aan mij toevertrouwd.“

Eva lijkt helemaal niet op onze Mary, die was altijd lief en volgzzaam.“ Driftig verschikte de bejaarde vrouw één en ander op de ontbijttafel. „Gong even,“ zei ze dan op heel anderen toon, „anders komt Eva nog te laat op school.“

Niemand sprak veel onder 't ontbijt en gegeten werd er ook maar weinig.

„Niet weer je ei laten staan, kind,“ zei grootvader zacht.

„k Heb heus geen trek.“ Eva's stem klonk schor, net of ze pas gehuild had. „Mijn melk zal ik uitdrinken,“ voegde ze er even later bij.

Grootmoeder haalde de schouders op. „Geen wonder, dat je hoofdpijn hebt. Als je ook niet éét!“

Oplettend luisterde Eva naar wat grootvader uit den bijbel voorlas, ze keek strak op haar bordje, verloor geen woord. „Wie achter Mij wil komen, neme zijn kruis op en volge Mij.“ Ze begreep best, wat het betekende: zijn kruis op te nemen. Ieder mens draagt een kruis, iets, wat heel zwaar en moeilijk is en Jezus volgen was Hem liefhebben en gehoorzamen. Ergens anders had de Heer gezegd: „Leer van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart.“ Maar zij was niet nederig en zeker niet zachtmoedig, anders had ze daarnet grootmoeder niet zo'n boos antwoord gegeven. En ze pronkte graag met haar vlechten, ze vond ze mooi en wist, dat anderen ze óók mooi vonden! Vader en grootvader, mevrouw Dupré en baboe in Indië. Alleen grootmoeder vond ze lelijk, daarom moesten ze er zeker af.

Of — Eva boog het hoofd over haar handen, die, ineengevouwen, op tafel lagen, — of zei grootmoeder het toch wèl

uit bezorgdheid, omdat ze zich dikwijls niet goed voelde? Dat kon toch óók!

„Zullen we danken?“ Grootvader had den bijbel gesloten, de laatste verzen waren langs Eva heengegaan, omdat ze zó met haar eigen gedachten was bezig geweest.

's Middags kwam ze op eens naar grootmoeder toe, die in de seire zat te breien, bleef, toen deze verwonderd opkeek, aarzelend staan. „Als u 't heus beter vindt, dat mijn vlechten er af gaan. . . .“ Eva hikkelde een beetje, haar gezicht begon te gloeien.

't Breiwerk werd neergelegd, grootmoeder zette haar bril af, trok Eva dichtër naar zich toe. „Wat bedoel je, kind?“

„Dat het goed is, grootmoeder, als mijn haar wordt afgeknipt.“ Eva's stem was bijna niet te verstaan, maar de bejaarde vrouw begreep het toch wel.

„Och,“ zei ze met een flauw lachje, „als jou die vracht niet hindert, ik heb er geen last van, dus doe je eigen zin maar.“

„Mag het dan zo blijv e n?“ Eva maakte haast een lucht-

sprong. Haar vlechten, die moeder zo mooi vond, hoefden er niet af! Ze had grootmoeder wel een dankbaren zoen willen geven, maar durfde niet goed. 't Breiwerk was weer opgenomen, de steken werden geteld.

„Ga nu aan je werk,” zei grootmoeder nog, „dan kun je straks wat met grootvader gaan wandelen.”

„Hè ja, gráág,” klonk het opgewekt, de warmte scheen Eva op 't ogenblik volstrekt niet te hinderen. Even glipte ze nog naar de keuken, waar Maartje druk bezig was met het mid-dageten.

„Luister eens, Maartje,” fluisterde ze opgewonden, „mijn haar wordt niet afgeknipt, grootmoeder zelf heeft gezegd. . . .” Maar wat er gezegd was, kreeg de oude, getrouwe dienstbode niet te horen, want net stak grootvader den sleutel in de huisdeur.

„Ik moet voortmaken, Eeffie,” zei Maartje goedig, „er is nog heel wat aan 't eten te doen en je grootvader is een man van de klok. Spinazie met ham, daar hou je toch ook van.”

„O, ja,” deed Eva zorgeloos, „alles is best, hoor!”

Ze had een gevoel, of alles licht en prettig scheen, maar dat was toch niet alléén om de vlechten, die ze mocht houden.

Al had Eva in haar brieven naar Indië nooit over iets geklaagd, mijnheer Van Reenen verstond de kunst, t u s s e n de regels te lezen en dan begreep hij, dat zijn dochttertje 't soms heel moeilijk had in de nieuwe omgeving en een enkelen keer was hij van plan geweest, Eva terug te roepen en haar bij zich te houden, tot hij zelf voorgoed naar Holland ging. Doch dan herinnerde hij zich de gelofte, aan Eva's moeder gedaan, dat hun kind niet in 't binnenland van Java zou opgroeien, maar gelegenheid krijgen, te l e r e n, onderwezen te worden in alles, wat nodig was, om later in eigen onderhoud te voorzien.

Baboe verwende haar pleegkind, op die manier moest ze wel traag en gemakzuchtig worden. In een Hollands huishouden met maar één dienstbode zou ze er aan wennen, zelf de handen uit de mouwen te steken en niet alles op een ander te laten aankomen.

Dan las mijnheer Van Reenen de brieven over, die Eva's grootvader schreef, sedert Eva bij hem inwoonde: „Je weet

niet, wat het voor ons wil zeggen, Mary's kind te mogen opvoeden en verzorgen. Iederen dag gaan we meer van haar houden, al toont moeder dat op haar eigen manier. Eva nu weer te moeten afstaan, zou een zwaar verlies betekenen voor ons allebei."

En de eenzaam achtergebleven vader wist, goed te hebben gehandeld, toen de berichten uit Den Haag telkens gunstiger werden, Eva óók over grootmoeder opgewekt en zonder terughouding schreef.

Op een druiligen Novembermorgen was mevrouw Vermeer wat later dan anders opgestaan en had zich tegen halfnacht naar beneden gehaast om voor 't ontbijt te zorgen. In 't bovenportaal en op de trap was het nog niet licht en misschien kwam het daardoor, dat de bejaarde vrouw struikelde en viel. Door den onzachten val werden een paar ribben gekneusd en brak bovendien de linkerarm.

Dat gaf een ontsteltens in den vroegen ochtend! Grootvader belde den dokter op, Maartje liep zenuwachtig heen en weer met natte doeken en eau de cologne, terwijl Eva, die nauwelijks aangekleed, naar beneden was gevlogen, toen zij den val hoorde, met alles wilde helpen, maar niet wist, hoe. Gelukkig liet de dokter niet lang op zich wachten en bracht hij een flinke verpleegster mee. Toen lag grootmoeder spoedig met voorlopig verbonden arm op het rustbed en kon er aan de andere kwetsuren de nodige aandacht worden besteed. „Alles viel nog mee," zei de dokter bemoedigend, met rust en goede verpleging zou 't weer best in orde komen, maar de genezing vroeg tijd en geduld. De arm zou zeker maanden in een gipsverband moeten blijven en wat inwendig bezeerd was, kon zich alleen door volkomen rust herstellen.

Grootmoeder bezat heel veel goede eigenschappen, maar geduld hoorde er niet bij. Ze kon zich slechts met moeite schikken in de hulpbehoevendheid, die haar toestand meebracht en in 't gedwongen stilliggen. Doch de verpleegster regeerde met strenge hand en iedere onvoorzichtige beweging veroorzaakte de arme vrouw zó veel pijn, dat ze wel moest gehoorzamen aan wat dokter en verpleegster voorschreven.

De eerste dagen na het ongeval heerste er in huis een ge-

drukte stemming. Zwijgend zaten grootvader en Eva in de stille huiskamer, die wel uitgestorven leek, nu de kleine, grijze vrouw met haar luide stem en drukke bedrijvigheid er werd gemist. Het eten bleef haast onaangeroerd, men lette op elk geluid uit de ziekenkamer, waar de verpleegster met haar vasten, stevigen tred op en neer liep, waaruit soms ook een ingehouden kreunen en klagen werd gehoord.

Maar toen 't ergste achter den rug was, probeerden grootvader en kleindochter allebei, elkaar een beetje troost en gezelligheid te geven. De bejaarde man begreep, dat dit geen leven was voor een meisje van vijftien jaar, die toch al haar ouders en eigen omgeving miste en Eva had medelijden met grootvader, die in een paar dagen grijzer en magerder scheen te zijn geworden en ook meer gebogen liep. Zij had haar school, haar prettige lessen en vrolijke kameradjes, al was ze daar ook alleen in de klas mee samen. Ze kon lange brieven schrijven aan vader en aan baboe, maar die goede grootvader was alles kwijt, nu grootmoeder niet meer voor hem zorgde en hem gezelschap hield.

Eva dacht aan vader, hoe hij moeder miste, toen zij te Garoet was, om beter te worden. . . .

Haast vanzelf begon ze weer gewoon te praten, vertelde van haar werk, vroeg hulp bij een som, die niet vlotte, schonk een kopje thee in, zoals grootvader die 't liefst dronk, ging 's Woensdags en 's Zaterdags met hem wandelen.

Was ze 's avonds op haar eigen kamertje, dan kreeg ze 't gelukkig gevoel, iets voor grootvader te hebben kunnen doen; iets voor hem te zijn.

Natuurlijk mocht ze ook naar grootmoeder gaan kijken, zelfs af en toe een uurtje bij haar zitten als de verpleegster wandelde of rustte, maar dat waren toch Eva's prettigste ogenblikken niet. Ze kon het de zieke nog maar moeilijk naar den zin maken, soms werd ze weggestuurd met de onvriendelijke opmerking: „Ga maar gerust naar beneden, je bent hier toch niet graag, dan lig ik nog maar liever alleen.“

Zonder tegenspreken ging Eva de kamer uit, beschuldigde grootmoeder in stilte van onredelijkheid, maar als ze 's avonds bad, scheen een inwendige stem te zeggen: „'t Is toch zo, je doet het niet met je hele hart, je vindt het wat best, als 't uurtje om is, geen wonder dus, als grootmoeder je liever niet bij zich heeft.“

De donkere weken van November en December schoven langzaam verder. Voor de eerste maal zou Eva een Nederlands Kerstfeest vieren. Grootmoeder lag nu overdag beneden, bemoeide zich weer met de huishouding, kon met een steuntje door de kamer lopen.

„'t Zullen vreemde Kerstdagen zijn,” klaagde ze tegen grootvader, „ik kan niet naar de kerk en ik kan óók niets doen, om 't in huis feestelijk te maken, 'k heb zelf nog overal hulp bij nodig.”

Grootvader glimlachte geruststellend. „Gelukkig kunnen we door de radio een Kerstpreek horen en hebben we Eva, om ons op te vrolijken en ons gezelschap te houden.”

„Van die gezelligheid merk ik niet veel,” zuchtte grootmoeder en verlegde haar stijf verbonden arm, „k had me het dochtertje van onze Mary toch heel anders voorgesteld.”

Een paar dagen vóór Kerstmis kreeg Eva een brief van mevrouw Dupré. Ze vroeg, of Eva, zodra ze vakantie had, een week in Amsterdam kwam logeren. Als haar grootouders 't goed vonden en 't bleef vriezen, mocht ze leren schaatsenrijden, dat was een ongekend plezier voor een Indisch meisje, dat nog nooit ijs gezien had.

Eva las den brief hardop voor, keek dan vol verwachting van grootmoeder naar grootvader.

„Heerlijk, een hele week naar Amsterdam, mevrouw is zó lief en dan dat schattige kindje! Ik mag toch, hè, grootmoeder?”

Mevrouw Vermeer haalde de schouders op, maar grootvader zei hartelijk: „Natuurlijk, Eefje, je hebt hier zó'n stillen tijd gehad, we gunnen je wat graag dat uitstapje, je moet maar gauw aan mevrouw Dupré schrijven, dat je de uitnodiging aanneemt.”

„Kan ze alleen reizen, of ga je haar brengen?” vroeg grootmoeder en keek grootvader bezorgd aan. „'t Is nogal druk op de stations in de Kerstweek.”

„Natuurlijk kan ik alléén gaan,” deed Eva opgewonden, „zó klein ben ik toch niet meer. Als iemand mij maar naar den trein brengt en een kaartje voor me neemt.”

„Dan zal ik die „iemand” moeten zijn,” lachte grootvader, „want Maartje weet den weg niet op het station.”

„Om niet te geloven, zo heerlijk!” dacht Eva bij zich zelf en

haar ogen glinsterden, terwijl ze haar werk voor school afmaakte, om dan gauw aan den brief naar Amsterdam te beginnen. Maar de sommen waren niet makkelijk en 't duurde tot etenstijd, vóór ze boeken en schriften kon wegbergen.

Na 't eten deed grootmoeder een slaapje en las grootvader de courant, Eva ging in de keuken Maartje opzoeken, om haar 't prettige nieuws te vertellen.

De bejaarde dienstbode antwoordde niet veel, de borden en schalen, die ze stond af te wassen, rammelden nogal, maar eindelijk zei ze, zachter dan men van haar gewoon was:

„Voor jou ben ik blij, Eeffie, maar die ouwe mensen hier zullen 't stil hebben. Misschien hadden ze gehoopt, dat je 't met die feestdagen een beetje gezellig voor ze zou maken.“

„Grootmoeder geeft er niet om, of ik er ben,“ antwoordde Eva stroef, „ze hééft niet eens graag, dat ik bij haar zit. Soms werd ik de slaapkamer uitgestuurd, toen grootmoeder nog boven lag.“

„Met een ziek mens moet je geduld hebben,“ susste Maartje, „mevrouw had ook nogal geen pijn! Maar ik weet, wat ik weet, al praat ik er niet over.“ Ze zuchtte zwaar, terwijl lepels en vorken onder haar handen begonnen te blinken.

Zwijgend liep Eva de keuken uit.

„Zullen we een spelletje dammen, grootvader? Voor school heb ik niets meer te doen.“ Zonder op antwoord te wachten, kreeg Eva 't bord en de schijven. Ze hield niet zo erg van dit spel, maar wist, dat gróótvader 't graag deed. De bejaarde man was een prettige tegenpartij, hij verdiepte zich nooit hélemáál in den loop van witte en zwarte schijven, hield nog tijd over, om een grap te maken.

Grootmoeder keek aandachtig naar de twee gebogen hoofden, één oud en grijs, één jong en donker. Ze vond, dat Eva toch niet véél leek op een echt Indisch kind, dat zwarte haar had ze van haar vader, gelaatskleur en ogen waren van haar moeder, van grootmoeders dochter. Bezat ze ook iets van haar karakter? Zou ze ook zo vróóm worden als de vroeggestorvene? Ze kon heel lief en hartelijk zijn, maar 't scheen moeilijk, den weg naar haar hart te vinden.

Toen Eva om negen uur naar boven ging, vroeg grootvader opeens: „Is je brief klaar, Eefje. Dan neem ik hem mee naar

de post, ik moet toch een courant wegbrengen."

„Nog niet," — Eva kleurde, — „ik kan het morgen nog wel doen. Zó'n haast is er niet bij."

„Mij best." Grootvader trok zijn overjas aan, gaf Eva een tikje op de wang, knikte grootmoeder toe. „Wachten, tot ik terugkom, zul je? Je mag nog niet alleen de trap oplopen."

„Ik wacht wel," berustte grootmoeder, terwijl ze haar kleindochter den gewonen nachtzoen teruggaf.

Alleen op haar kamertje, kon Eva niet besluiten, zich dadelijk te gaan uitkleden, er waren zoveel dingen, waaraan ze moest denken. Aan 't eind van de stille straat hoorde ze grootvaders langzamen, vasten stap, beneden zat grootmoeder, klein en tenger, een beetje in elkaar gedoken, alléén.

Eva vond, dat grootmoeder er niet goed uitzag, zo zwak en bleek. Ze had ook veel pijn gehad, zou misschien nooit meer flink en bedrijvig worden, zoals vroeger. Wanneer, over een paar dagen, Eva in Amsterdam was en volop plezier zou hebben, zaten de oude mensen hier alleen, sámen natuurlijk, maar toch erg eenzaam. Er was dan niemand, om met groot-

vader te wandelen, om grootmoeders kluwen op te winden, allerlei kleine werkjes voor hen te doen. De kamer een beetje feestelijk maken, gezellig de tafel dekken, oude en nieuwe, op school geleerde, Kerstliederen zingen en op het orgel spelen. . . . Ze zouden maar met hun beidjes zijn, aan de maaltijden en 's avonds, zonder veel te spreken. Zo hadden ze misschien gezeten, ieder Kerstfeest, sedert Eva's ouders naar Indië waren gegaan, omdat vader daar zo'n goede betrekking kon krijgen en zeker hadden ze dikwijls gehoopt, nog eens met hun allen Kerstfeest te vieren. Maar moeder kwam nooit terug in Holland en vader misschien pas over een paar jaar. Eva was er nu in hun plaats, maar die ging weg, naar Amsterdam, om plezier te hebben, met het kleine kindje te spelen, misschien schaatsen te leren rijden, zoals de meisjes uit haar klas deden. . . .

„Ik doe het niet,“ zei Eva plotseling en ze zei het hardop, ofschoon er niemand anders in de kamer was, „ik ga niet weg, al vindt grootmoeder 't niet eens goed, dat ik blijf, toch schrijf ik morgen aan mevrouw Dupré, dat ik liever hier ben met Kerstmis.“

„Liever?“ Eva aarzelde. Dat was niet waar, ze vond het nog een beetje een opoffering, maar als zij naar 't portret van moeder keek, was 't net, of het lieve gezicht tegen haar lachte en of vader zei met zijn vriendelijke stem:

„Mijn flinke, grote dochter! Nu doe je, zoals moeder zou gewild hebben, dat je deed.“

Kerstmorgen! Met grootvader stapte Eva naar de kerk. 't Was helder-vriezend weer en 't Indische meisje had nooit kunnen denken, dat ze zich zó behaaglijk warm zou voelen, terwijl haar wangen en oren onbarmhartig waren blootgesteld aan den scherpsten oostenwind. Maar in de kerk was 't goed en misschien was Eva nooit zó oplettend geweest bij een „grote-mensenpreek“ als op dezen eersten Kerstdag. 't Koor zong zo mooi van 't Kindeke-klein, dat neerdaalde uit hogen Hemel en arm werd, om ons allen gelukkig en rijk te maken. Eva begréep er iets van! Jezus verliet Zijn Vader, verliet Zijn heerlijkheid, ging vrijwillig naar de aarde, die Hem kende noch liefhad. Ze dacht aan den morgen, toen ze van Java vertrok, wegging van háár vader. Wat was ze onwillig en op-

standig geweest, geen enkele vriendelijke gedachte had ze over gehad voor haar nieuw vaderland, voor de grootouders, die misschien toch zo verlangend uitzagen naar háár. In stilte was ze boos geworden op vader, die haar naar Holland zond, haar wègstuurde.

„Lieve Heiland,” bad Eva bij zich zelf, „vergeef me toch mijn verkeerde gedachten, mijn onwil en boosheid!” En ze overlegde, dat het eigenlijk geen wonder was, wanneer grootmoeder niet hield van zo'n stugge kleindochter, die nooit eens echt lief en vertrouwelijk was.

Tegen den avond draaide de wind en begon het te sneeuwen. „We krijgen toch heus nog een witte Kerst,” zei Maartje, die de plaatsdeur een eindje open hield, om poes binnen te laten. „Eergister voelde ik al in mijn botten, dat er sneeuw in de lucht zat.”

In de keuken was 't lekker warm, een prikkelende geur van vers-gebakken kruidkoek beloofde een feestelijk onthaal, maar eerst gingen grootvader en Maartje naar de kerk, dan pas mocht Eva, die grootmoeder gezelschap hield, den boom helpen aansteken en kreeg ieder zijn Kerstgeschenk.

Op een laag stoeltje zat Eva naast het rustbed, dat de bejaarde vrouw nog moeilijk missen kon. 't Wilde nog maar niet met staan en lopen. Of het ooit weer helemaal in orde zou komen?

„Hoe vieren jullie in Indië nu eigenlijk Kerstfeest?” vroeg grootmoeder opeens. „Je had er zeker geen Kerstboom met besneeuwde takken, want de meeste kinderen daar zullen nog nooit sneeuw hebben gezien.”

„Verleden jaar hadden we geen feest,” zei Eva heel zacht, „ik kreeg alleen een geschenk. Maar toen — moeder nog leefde, was alles even heerlijk. Vader las de Kerstgeschiedenis voor en speelde piano, moeder en ik zongen. Moeder zong zó mooi... dat wéét u toch nog wel, grootmoeder?”

De oude vrouw knikte en staaarde in 't lamplicht. Na een poosje zei ze met vreemd-klinkende stem: „Zing één van die liederen voor me, kind. Eén maar.”

Door de ruime, stille kamer klonken de Kerstgezangen, niet één, maar alle, die Eva van haar moeder had geleerd en grootmoeder luisterde met eerbiedig-gevouwen handen. Ze dacht er aan, hoe dezelfde woorden en wijzen gezongen wa-

ren in dat verre, vreemde Indië, waaraan ze haar dochter niet had willen afstaan, hoe deze ze had overgegeven aan háár kind en Eva ze nu zong voor de oude, eenzame grootmoeder.

Mevrouw Vermeers kleine, magere hand streek liefkozend over Eva's gladde, donkere vlechten. „Voel je je nu al wat meer thuis bij ons, kind?“

„Als u maar een beetje van me wilt houden, grootmoeder.“

„Denk je soms, dat ik dat niet doe,“ bestrafte de oude vrouw. „Maar ik kan niet goed lieve, vriendelijke dingen zeggen, dat heb ik nooit gekund en op mijn ouden dag gaat het dubbel moeilijk.“

God heeft zoveel van mij afgenomen, eerst mijn beide zoons, toen ging je moeder naar Indië en ik heb haar nooit meer teruggezien.“

't Bleef stil in de kamer, een lange poos, Eva durfde niet opkijken, ze begreep, dat grootmoeder huilde en dat niet wilde laten merken. Eindelijk vatte ze moed en greep de hand, die nog op haar hoofd rustte.

„U hadt grootvader toch nog en nu — nu hebt u mij.“

„Ja, nu heb ik jou, mijn eigen kleindochtertje.“

Grootmoeder zei 't fluisterend.

Over achten kwamen grootvader en Maartje uit de kerk en ze brachten een stroom frisse winterlucht van buiten mee.

Eva dekte voor een feestelijke avondboterham, ze wildē 't alléén doen en zette op het blanke tafellaken vaasjes met hulst neer en rood-omkapte kaarsjes. „Je ogen lijken zelf wel lichtjes,“ glimlachte grootvader, „en nu weet je nog niet eens, welk Kerstgeschenk ik voor je heb.“

„Uit Indië?“ Met zenuwachtig-bevende vingers nam Eva den brief aan. „Van vader!“ riep ze blij. „Ik mag hem toch wel dadelijk lezen?“

„Natuurlijk,“ stemde grootmoeder toe.

Dan keek Eva grootvader verwonderd aan. „Ik wist niet eens, dat er post uit Indië was.“

Met hoogrode kleur las ze de weinige regels, waaruit haar brief bestond. Eensklaps gaf ze een schreeuw van blijdschap.

„Vader komt naar Holland! Over een maand is hij al hier!“

Vader komt naar huis! Hoort u 't, grootmoeder, grootvader? Nog maar een maand, dan zijn we bij elkaar." Plotseling hield ze op.

De oude mensen keken niet erg verbaasd en Eva begreep, dat het nieuws hen niet verraste. Ze werd er stil van.

„Dus dan raken we je weer kwijt," merkte grootvader op, „niet mooi van je vader, om al zo gauw ons kleinkind af te nemen."

Eva ontstelde, maar toen ze grootmoeder eens goed aankeek, merkte ze, dat men wat voor haar verzwegen.

„Gisteravond kregen we een brief uit Indië, de jouwe was er bij ingesloten. De maatschappij, die je vader uitzond, vond beter, dat hij weer naar Holland kwam," legde grootmoeder uit.

„Vader is toch niet ziek?" Eva vroeg het in angstige spanning, doch grootvader stelde haar gauw gerust.

„Men heeft je vader hier méér nodig dan op Java, dat is de hele geschiedenis. Een andere reden schijnt er niet te zijn."

Eva haalde diep adem. „En waar zou vader met me gaan wonen? Toch niet ver bij u vandaan? Want dat wil ik niet."

„Voorlopig blijven we bij elkaar," verzekerde grootmoeder, „eerst moet je wat ouder zijn en veel meer geleerd hebben, dan pas kun je, als een echte, grote dochter, je vaders huishouding doen."

„Bovenal moet Eva leren wat minder dikwijls van haar wil te praten," wees grootvader zachtzinnig terecht.

„Je vader heeft zelf het plan gemaakt," voegde grootmoeder er bij. Eva's driftige woorden scheen ze niet gehoord te hebben.

„Héérlijk!" was al, wat haar kleindochter antwoordde en door 't rood-omkapte licht konden de bejaarde mensen niet zien, hoe ze kleurde.

De kaarsen van den Kerstboom waren gedoofd. Eva keek nog even naar de Kerstlichten aan den hemel, die door mensenhand aangestoken noch geblust worden.

Binnenkort schitterden die sterren óók boven 't schip, dat vader naar Holland voerde, dan wilde ze er elken avond even naar opzien en God bidden, dat Hij vader behouden in 't vaderland terugbracht.

Ook nu boog ze de knieën, om te danken voor dit eerste Hollandse Kerstfeest en ze nam zich voor, niet alleen bij vader, maar ook bij haar grootouders een beetje de plaats in te nemen, die moeder had leeggelaten, toen zij naar den hemel ging.